

جریانات سیاسی در دوران حکومت امیرالمؤمنین (ع)

رضا نوروزیان

چاپ اول: ۱۳۸۵ خورشیدی
چاپ دوم: ۱۳۸۶ خورشیدی

سوشناسه:	نوروزیان، رضا
عنوان و پدیدآور:	جریانات سیاسی در دوران حکومت امیرالمؤمنین (ع) / رضا نوروزیان.
مشخصات نشر:	قم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری:	۱۹۲ ص.
شابک:	۱۷۰۰۰ ریال: 3 - 52 - 2854 - 964 - 978
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص: ۱۸۹ - ۲۹۲: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - سیاست و حکومت.
موضوع:	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - سرگذشتنامه.
موضوع:	اسلام و سیاست.
شناسه افزودن:	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، پژوهشکده تحقیقات اسلامی.
رده‌بندی کنگره:	انتشارات زمزم هدایت. ۱۳۸۶ ن ۹ / س ۹ / ۲۸ / ۰۹ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷ / ۹۵۱
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۳۳۶۳

جریانات سیاسی در دوران حکومت امیرالمؤمنین (ع)

- نویسنده: ☐ رضا نوروزیان
- ناشر: ☐ زمزم هدایت
- صفحه‌آرایی: ☐ حمزه زاهدی
- لیتوگرافی: ☐ صبا
- چاپ: ☐ سپهر
- نوبت و تاریخ چاپ: ☐ اول / بهار ۱۳۸۷
- تیراژ: ☐ ۲۰۰۰
- قیمت: ☐ ۱۷۰۰ تومان
- شابک: ☐ ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۵۴-۵۲-۳

قم، خ شهید فاطمی (دوره شهر)، بخش فاطمی ۳، پلاک ۸۱
تلفکس: ۲۷۲۰۷۲۳ - ۲۵۱۰۰، همراه: ۲۸۸۷ ۲۵۳ ۲۵۳ ۹۱۲

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل اول: امیرالمؤمنین علی (ع) از تولد تا رحلت پیامبر (ص)	
۱. خلقت پیامبر (ص) و علی (ع) از یک نور	۱۶
۲. علی (ع) و تربیت در دامان پیامبر	۱۶
۳. نخستین مؤمن و مسلمان	۱۷
۴. فداکاری بی نظیر (لیلة المبیت)	۱۸
۵. برادر رسول خدا (ص)	۱۹
۶. قهرمان بی نظیر جنگ بدر	۲۰
۷. یگانه مدافع پیامبر (ص) در جنگ احد	۲۱
۸. نقش علی (ع) در جنگ احزاب	۲۱
۹. علی (ع) فاتح خیبر	۲۳
۱۰. تأثیر جنگ‌ها در زندگی سیاسی امیرمؤمنان (ع)	۲۴
۱۱. قضیه صحیفه و دوات (تقاضای کتابت)	۲۶
۱۲. سپاه اسامه	۲۷
۱. مثلث شخصیت حضرت امیرالمؤمنین (ع)	۲۹
۲. شخصیت موروثی حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)	۲۹
۳. غزوه ذات السلاسل یا وادی الرمل	۳۰

۳۲	 امیرالمؤمنین(ع) و ابلاغ سوره براءت
۳۳	 داستان غدیر

فصل دوم: علی(ع) از رحلت پیامبر(ص) تا خلافت

۳۷	 عکس‌العمل مسلمانان پس از رحلت پیامبر(ص)
۳۷	 ۱. تجهیز پیامبر(ص) به وسیله علی(ع)
۳۸	 ۲. اجتماع انصار در سقیفه
۳۸	 ۳. عمر و انکار مرگ پیامبر(ص)
۴۰	 جریان سقیفه
۴۲	 تحلیل کوتاه بر سقیفه و حوادث پس از رحلت پیامبر(ص)
۴۳	 خلافت ابوبکر
۴۵	 توطئه علیه امیرالمؤمنین علی(ع) و گرفتن قدرت اقتصادی از
۴۵	 امیرالمؤمنین(ع)
۴۶	 عوامل تحکیم خلافت ابوبکر
۴۸	 کارگزاران ابوبکر
۵۰	 وصیت ابوبکر
۵۱	 آغاز خلافت عمر
۵۱	 اخلاقیات خلیفه دوم
۵۳	 ۱. عمر بر سریر خلافت (خصوصیات اخلاقی عمر)
۵۳	 ۲. سیاست عمر در فتوحات سرزمین‌های دور دست و مضرات
۵۳	 ۳. کشورگشایی‌ها
۵۵	 ۴. نتایج کشورگشایی‌ها
۵۶	 ۵. کارهای عمر در زمان خلافت
۵۹	 ۶. کارگزاران عمر
۶۲	 ۷. روش خلیفه دوم در تقسیم بیت‌المال یا پایه‌ریزی تبعیض نژادی
۶۳	 ۸. قتل عمر
۶۴	 خلافت عثمان

۶۷	غار بیت المال مسلمانان
۶۸	ظلم و ستم و تبعیض اساس حکومت عثمان
۶۹	ساختن قصر
۶۹	اعتراض صحابه
۷۱	علل و عوامل شورش علیه عثمان
۷۲	قتل عثمان

فصل سوم: امیرالمؤمنین علی (ع) از حکومت تا شهادت (۳۵ - ۴۰ هـ)

۷۵	علی (ع) برگزیده خدا و رسول خدا و منتخب مردم
۷۷	سرور و شادمانی مردم پس از بیعت
۷۸	زمینه‌های روی کار آمدن حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)
۷۸	۱. تعطیل حدود الهی
۷۹	۲. تقسیم بیت المال در میان بنی امیه
۸۰	۳. تأسیس حکومت اموی
۸۱	۴. ضرب و شتم صحابه و یاران پیامبر (ص)
۸۳	۵. تبعید شخصیت‌ها توسط خلیفه
۸۵	نخستین اقدام امیرالمؤمنان (ع)
۸۵	۱. نصب کارگزاران صالح
۸۶	۲. تضمین حقوق مساوی یا ایجاد عدالت اجتماعی و بازگرداندن اموال
۸۶	به غارت رفته
۸۸	مشکلات حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) یا آغاز مخالفت‌ها
۸۸	۱. دگرگون شدن فرهنگ اسلام
۸۸	۲. مشکل قتل عثمان
۸۹	۳. مشکل اجرای عدالت اقتصادی و مسأله قبیله و نژاد
۹۰	۴. مشکل برخورد با غارتگران بیت المال
۹۱	۵. مشکل عزل حاکمان فاسد و ظالم
۹۱	نامه امیرالمؤمنین علی (ع) پس از استقرار در کوفه به معاویه
۹۳	نفاق و دورویی

فصل چهارم: شناسایی جریانات سیاسی دوران حکومت امیرالمؤمنین علی(ع)

۹۷	۱. «ناکثین» یا گروه پیمان شکن
۹۸	۲. آغاز فتنه جمل
۹۸	تحریر یک پنهانی معاویه به سران ناکثین
۹۹	مثبت شوم
۱۰۱	حرکت اصحاب جمل به سوی بصره
۱۰۱	حرکت لشکر جمل از مکه به بصره
۱۰۳	ورود لشکر جمل به بصره یا کودتای خونین
۱۰۵	آگاه شدن حضرت امیرالمؤمنین علی(ع) از کودتا
۱۰۸	عزل ابوموسی از مقام استانداری
۱۰۸	برخورد امیرالمؤمنین علی(ع) با اصحاب جمل
۱۱۱	دو لشکر در مقابل یکدیگر قرار می گیرند
۱۱۱	عمار در میدان جنگ جمل
۱۱۲	آغاز برخورد نظامی
۱۱۲	شروع حمله از طرف ناکثین
۱۱۳	چینش نیروی نظامی امیرالمؤمنین علی(ع) در برابر ناکثین
۱۱۵	نتایج ناگوار جنگ جمل
۱۱۷	دلایل تغییر مرکز خلافت توسط امیرالمؤمنین علی(ع)
۱۱۹	۲. قاسطین
۱۱۹	پیدایش و سیر تکوین قاسطین
۱۲۲	علل و زمینه های ظهور قاسطین
۱۲۴	روش و استراتژی یا اصول تاکتیک های قاسطین
۱۲۵	علل و عوامل جنگ صفین
۱۲۷	بازی و شیطنیت معاویه
۱۲۸	اقدامات معاویه جهت مقابله با امیرالمؤمنین علی(ع)
۱۳۰	اجرای نقشه های شیطانی عمروعاص برای مقابله با امیرالمؤمنین(ع)
۱۳۳	آخرین نقشه معاویه

۱۳۴	۱. پاسخ نامه معاویه توسط امیرالمؤمنین (ع)
۱۳۶	۲. آمادگی برای جنگ
۱۳۷	۳. حرکت امیرالمؤمنین (ع) برای جنگ با معاویه
۱۳۷	۳۸. عبور امیرالمؤمنین (ع) از سرزمین کربلا
۱۳۸	۳۹. ورود امیرالمؤمنین (ع) به سرزمین صفین
۱۴۲	درسهای آموزنده جنگ صفین
۱۴۳	آثار و نتایج ناگوار جنگ صفین
۱۴۴	۳. مارقین (خوارج)
۱۴۹	اصول عقاید خوارج
۱۴۹	دیدگاه مارقین «خوارج» در باب خلافت
۱۵۰	خوارج و خلفا
۱۵۱	آغاز و سرکشی
۱۵۶	آغاز قیام و طغیان خوارج
۱۵۷	جنايات خوارج
۱۵۸	برخورد امیرالمؤمنین (ع) با خوارج
۱۵۹	جنگ نهروان
۱۶۱	آثار و پیامدهای جنگ نهروان
۱۶۵	امیرالمؤمنین (ع) در شب شهادت
۱۶۷	۴. جریان طرفداران حق (امامت)
۱۶۹	یاد یاران شهید
	فهرست زندگی طرفداران امامت امام علی (ع)
۱۷۰	۱. مالک اشتر نخعی
۱۷۱	۲. محمد بن ابی بکر
۱۷۲	۳. ابویوب انصاری
۱۷۳	۴. کمیل بن زیاد نخعی
۱۷۴	۵. میثم تمار
۱۷۵	۶. عمار یاسر

۱۷۶		۷. شیخ ابوداق سلیم بن قیس هلالی
۱۷۹		۸. قرطبة بن کعب انصاری
۱۸۰		۹. عبدالله بن خباب بن ارت
۱۸۳		جمع بندی و نتیجه
۱۸۸		۸. راهکار
۱۸۹		فهرست منابع

مقدمه

در هر نظام سیاسی علاوه بر نهادهای حکومتی قوای سه گانه (مقتنه - مجریه - قضائیه) که وظایف وضع و اجرای قانون و مجازات متخلف از قانون را عهده دارند، نهادهای غیر حکومتی هم وجود دارند که در فرآیند کلی قوای سه گانه فوق تأثیرات قابل توجهی را بر جای می گذارند.

این نهادها در قالب جریانات، گروه ها و احزاب سیاسی در مقاطع گوناگون تاریخی شکل گرفتند.

در دوران قریب به پنج سال حکومت امیرالمؤمنین علی (ع) هم شاهد جریانات و گروه هایی هستیم که در صدد بودند حکومت آن حضرت را به دلایل گوناگونی به انحراف بکشانند که حضرت علی (ع) با آنها به مخالفت برخاست. البته عوامل پیدایش این جریانات را باید در این دانست که با وجود سفارش پیامبر (ص) مبنی بر این که علی بن ابی طالب (ع) باید بعد از او زمام حکومت اسلامی را به دست بگیرد، تعدادی از مهاجر و انصار در سقیفه گرد هم آمدند و مانع از تحقق نصوص مربوط به ولایت و رهبری امیرالمؤمنین علی (ع) شدند. بعد از سکوت طولانی ۲۵ ساله بعد از رحلت پیامبر (ص)، با حضور گسترده مردم در خانه امیرالمؤمنین علی (ع) حکومت به ایشان منتقل شد.

در دوران حکومت‌های بعد از پیامبر (ص) و قبل از امیرالمؤمنین (ع) حکومت اسلامی از مسیر واقعی خود منحرف شد. آثار این انحراف را علاوه بر آموزه‌های نادرستی که به نام اسلام و عقاید و دستورات اسلامی در جامعه تبلیغ شد، به صورت جریان سازی در زمان قریب به پنج سال حکومت امیرالمؤمنین (ع) می‌توان یافت، که عمدتاً در قالب سه جریان ناکشین، قاسطین و مارقین لباس عمل پوشید.

نگارنده در پی بررسی جریانات سیاسی دوران حکومت امیرالمؤمنین

علی (ع) در صدد یافتن پاسخی برای سؤالات زیر است:
چه جریان‌های سیاسی در دوران حکومت امیرالمؤمنین (ع) وجود داشته است؟ علل و زمینه‌های پیدایش این جریان‌ها چه بوده است و امیرالمؤمنین (ع) چگونه با آنها برخورد نموده است؟

در فصل اول به تاریخچه تحقیق یعنی اشاره مفصلی به حوادثی که در دوران صدر اسلام و بعد از رحلت پیامبر (ص) اتفاق افتاده پرداخته شده است؛ در فصل دوم حوادث و اتفاقات پس از رحلت پیامبر (ص) و به خلافت رسیدن ابوبکر، عمر و عثمان مورد بررسی قرار گرفته است؛ در فصل سوم زمینه‌های روی کار آمدن امیرالمؤمنین (ع) و در فصل چهارم شناسایی جریانات سیاسی در کارنامه حکومت پنج ساله حضرت امیرالمؤمنین (ع) به صورت جزئی به نگارش درآمده است.

در اینجا ضمن سپاس و ستایش به درگاه احدیت لازم می‌دانم از همه کسانی که در تدوین این اثر اینجانب را یاری فرمودند، بویژه جناب حجة الاسلام دکتر علی اکبر حسینی و آقایان دکتر ایت قنبری و دکتر محمد اسماعیل خدادادی تشکر و قدردانی نمایم.

رضا نوروزیان